

*Fra Universitetets psykiatriske Laboratorium
og Kommunehospitalets Nerve-Sindssygeafdeling.*

PATOLOGISKE SVINDLERE¹⁾.

Af Aug. Wimmer.

I mange af de Svindleraffærer, som nuomstunder synes at skulle blive et Led i vor daglige Avislæsning, virker de begaaede kriminelle Handlinger saa overvældende dumdrigt, saa »fantastiske« og letsindigt opbyggede, at den mere prosaiske og lovlydige Borger ofte spørger, om den paagældende Svindler nu ogsaa kan have været »vel forvaret« i Hovedet. Desværre vil Retspsykiatrien kun i en mindre Række Tilfælde kunne bekræfte denne Formodning; ogsaa paa dette Punkt maa der tilstaaes den normale Immoralitet en meget bred Margin. Den »patologiske Svindler«²⁾ udgør kun en mindre Gruppe indenfor den saare store Skare Svindlere, hos hvem let gennemskuelige, »altfor menneskelige« og normale Motiver ligger bag Lovovertrædelserne. Hvor grandiose og »fantastiske« disse end er, er dog hermed paa Forhaand intet Indicium givet i Retning af det patologiske.

En blot nogenlunde gennemført eller gennem længere Tid dreven Svindel forudsætter en vis intellektuel Præstation. Det er derfor naturligt nok, at vi blandt de patologiske Svindlere kun undtagelsesvis træffer den mere udtalt Aandsvage eller den egentlige Demente (arteriosklerotisk, senil, paralytisk Demens f. ex.). Saadanne Individuers Forsøg paa Svindlerier er i Reglen ret sølle, daarligt gennemtænkte og

1) Fortsættelseskursus for Embedslæger, November 1929.

2) Begrebet »Svindel« her taget i mere populær Betydning; juridisk vel nærmest de kriminelle Handlinger, der falder ind under Straffelovens §§ 251 (253), 268, 269.

udførte eller omvendt, f. ex. hos Paralytikere, saa ovenud barokke eller naive, at Sagens rette Sammenhæng hurtigt opdages. I Retspsykiatrien faar vi derfor væsentlig at gøre med relativt faa Typer af patologiske Svindlere, af hvilke de to vigtigste skal skildres i det følgende.

1. *Den manio-depressive Svindler.*

Den »Overvirksomhed« af hele Sjælelivet, som den *maniske* (opstemte) Fase i den manio-depressive Psykose medfører, aabner gennem mange sygelige Psykomekanismer Vejen til Lovovertrædelser.

Manikernes »Virketrang« eller Geskæftighed, hans forhøjede Selvfølelse, hans Lyssyn indtil patologisk Letsind osv. udviser ofte hans Forstaaelse af mit og dit. Opfyldt af sine Planer og Projekter og fast overbevist om sin Succes, viger han ikke tilbage for en »Foruddiskontering«, der objektivt-juridisk kommer til at tegne sig som et Bedrageri eller som Svindel.

Det ligger i Sagens Natur, at saadanne Lovovertrædelser svarende til Sygdommens Periodicitet kommer til at tegne sig faseagtigt og som homologe Recidiver, med mellemliggende socialt og kriminelt »rolige« Perioder, medens Patienten saa til andre Tider bliver »uvan«, som en Hustru udtrykte det, disponerer mere eller mindre vildt, indlader sig paa de mest hasarderede »Forretninger«, stifter Gæld, sælger væk af ubetalt Varelager, udsteder Vexler uden fornøden Dækning, o. a. m.

Diagnosen er i saadanne Tilfælde ret klar, ligesaa Sammenhængen mellem Sygdommen og Lovovertrædelserne. Vanskeligere bliver Diagnosen imidlertid i de Tilfælde, hvor de maniske Faser tegner sig som Forstærkning af en habituelt opstemt Grundtilstand. Saadanne Personer har Omgivelserne tit nok vanskeligt ved at opfatte i deres sygelige Særart, de gaar for at være »exalterede«, »Sangvinikere« o. lign., men egentlig ikke sindssyge. De faar derfor oftest Lov til at løbe Linen ud; og naar vi

endelig faar dem til Observation, har de i Reglen en længere Række Straffe (for mere eller mindre homologe Lovovertrædelser) bag sig — og Ry som »uforbederlige Svindlere«. Endnu større Vanskeligheder møder os, hvor vi faar at gøre med den

habituelle Hypomani.

Det drejer sig her om en konstitutionel sjælelig Væremaade, som mere eller mindre konstant særtegner Individet gennem hele eller det meste af dets Livsløb, som dets særlige »Temperament« eller »Naturel«. Der er altsaa Tale om en Tilstand i Modsætning til de mere tidsbegrænsede manio-depressive »Sygdomsanfald«. Men Forskellen er dog kun en relativ: den habituelle Hypomani (Opstemthed) viser sig tit at forbinde de enkelte Faser (»Sygdomsanfald«), disse være nu mere maniske eller mere depressive. Og selv om den habituelle Hypomani i Princippet er en vedholdende Tilstand, saa ser vi dog ofte nok Svingninger i den.

Symptomatologisk tegner den habituelle Hypomani sig som en afdæmpet Genspejling af den klassiske Mani.

Ogsaa disse Individuer er »for højt gearede«, med en abnormt forhøjet »vital Turgor«, røbende sig paa alle Sjælelivets Omraader.

De er meget talende eller snarere for veltalende og snakkesalige: »Han har et Snakketøj!«, udtrykte Konen til en saadan Person sig. De er »vidtløftige«, »springske i deres Tale og Tankegang, vil gerne »have et Ord med i Laget«, gøre sig bemærkede, charmere og interessere, men virker hurtigt trættende. De snakker løs med Kreti og Plethi, kan holde Foredrag eller »diskutere« i Timevis og med den første den bedste, der gider høre paa dem. De taler sig »varme«, højrostede, bliver let »dominerende«. Andre Gange virker de pjattede eller pjankede, »som et stort Stykke af et Barn«, ved deres hurtigt retningskiftende Snak; de kan være Sladrehanke eller bagtaleriske.

De er fulde af vidtflyvende Planer og Projekter, genegne til Overdrivelser, Pralerier — eller Logne; svulmer ofte af betydelig Selvglæde og Selvsikkerhed, af straalende Optimisme og Vovemod. »Han ser stort paa det«, »er langt forud for sin Tid«, »intet er ham grandios nok«. Den hypomane »laver ovenud store Forretninger«, »skal reformere hele den danske Staalindustri«. Som en Paarørende sagde: »Han kan ikke begrænse sig til at se fornuftigt paa en Ting; hans Hjerne er overbelastet med store Planer — det hele kører tilsidst rundt for ham«. Og han springer hurtigt fra én Idé til en anden, om muligt end mere »grandios«¹⁾.

Selv om den habituelle Hypomaniker sjældent er egentlig ubegavet eller virker imbecil, saa er hans Begavelse dog meget ofte kun gennemsnitlig; en Del er dog godt eller særlig godt begavede. Men Tankeløsheden kompromitterer i væsentlig Grad deres gode Begavelse: De er »Overflademennesker«, ogsaa i intellektuel Henseende, hurtigt interesserede, men ligesaa hurtigt trættede eller distraherede af andre Interesser, begejstres let for en Sag, men sætter sig sjældent grundigere ind i den, løber tit for en halv Vind. Deres Erindring er upaalidelig, deres aandelige Selvarbejde lunefuldt, stemningspræget, let paavirket af Suggestioner, deres Indsigt ofte mangelfuld, deres Omdømme og Slutten overfladisk indtil det paafaldende naive, de er tilbøjelige til »Kortslutninger«; deres Forudseenhed og Overlæg brister ofte, atter og atter løber de sig, alene af disse Grunde, Stager i Livet.

Deres »Tempo« er forceret, deres Medmennesker synes dem at »arbejde for langsomt, er ubegavede«; om en af mine Patienter hedder det: »Han kunde aldrig holde en Stilling ret længe; den skulde strax reformeres«. Hypomanen er en »uroelig Sjæl«, er altid paa Tærne, futter om og er geskæftig alle Vegne, ogsaa, hvor han intet har at gøre,

---

1) Begejstres ogsaa let for andres »Ideer« og kan ogsaa derved lokkes ud i tvivlsomme eller kriminelle Foretagender.

synes altid selv, at han har »lynende travlt«, men faar i Virkeligheden kun meget lidt — værdifuldt — udrettet¹⁾. Han er nysgerrig, indblandende, »har en særlig Evne til at rode sig ind i alt muligt«, hedder det om én. Selvglad og selvsikker som han er, bliver han let anmassende, hoven, med sin »private Mening« om alt og alle, kommer i Klammeri med Folk, bliver stædig, kritiserende og retshaverisk, drillesyg, uforskammet og ubehersket eller gaar over til Voldsomheder. En af mine Patienter jagede Kunderne væk fra sin Forretning med sit hovne Væsen.

Hans Grundstemning er dog gennemgaaende lys, »han er et Solskinsmenneske, absolut Optimist, gaar altid og synger, ler sig gennem Verden«. Han lever i Nuet — og i sine Planer, har Appetit paa Livets store og smaa Glæder, er ofte temmelig forfængelig af sin Person, ynder smukke Klæder, gaar til Frisør flere Gange ugentlig, kan være excentrisk eller endda »original« i ydre Fremtræden. Han elsker en munter »Vennekreds« — uden dog at være altfor kræsen i sit Valg, er ofte ivrig Kafégænger, har Ord for »Gemytlighed«, er tit en søgt Selskabsbroder, produktiv Bordtaler eller Lejlighedsdigter, spiller efter Gehør osv., vellidt paa Grund af sin konstante Oprømthed, sin »Aabenhed« og Tilgængelighed og Meddelsomhed, han er en »genemsigtig« Natur, med Hjærtet paa Læben, medsvingende med Omgivelsernes Stemning, let begejstret, kan gaa ind i Folk med Træsko, besnakker dem, blænder dem og lokker dem dybt ind i sine vovelige Foretagender: »Folk tror paa ham, han har jo Fantasi, han tror selv paa det, han kan jo arrangere alt, saa det ser saa udmærket ud«. Flere af mine Hypomaner betegnede sig selv som »Verdensmænd«; Utvungetheden, Uforbløffetheden har de faaet i Modergave — mange bliver derfor ogsaa — for saa vidt! — udmærkede »salesmen« —; men Utvungetheden stiger let til Paa-

1) »Egentligt har han aldrig bestilt noget rigtigt«, sagde en Hustru engang om Manden — efter 35 Aars Ægteskab!

gaaenhed, Frækhed, Taktløshed, Vovetheder eller Sjøfelhed. Andre Gange virker deres stærke Selvoptagethed og gennemskinnende Egoisme efter en Tid frastødende paa deres Omgivelser.

Hypomanens Ideal er tit at være »smart«, at »lave en forfærdelig Masse«, ret ubekymret om det endelige Resultat, begyndende paa en frisk, hver Gang hans Luftkasteller ramler sammen. I Dispositioner som i Vaner er han »flot«: »Han har ikke Begreb om Penge«, hed det jo om en Patient. Han bruger omgaaende, hvad han tjener — eller kan faa Fingre i, lader Biler vente i Timevis udenfor sin Bopæl, smider Tusinder væk paa en enkelt Restaurationsaften, bruger langt over de Midler, der stilles til hans Disposition, f. Ex. til Repræsentationsudgifter: »Han kan ikke holde sig indenfor de Grænser, som Folk sætter for hans Udgifter«. Paa dette som paa andre Punkter bukker hans Moral stadig under for hans Lyster: »Han er sindssyg for at faa Penge«, »slaar« den første, den bedste, han kan faa fat i, plyndrer hensynsløst Hjem, Kone, Børn, Slægtninge¹). Han er patologisk letsindig, i høj Grad bestemt af sine egoistiske Begær; hans altruistiske Følelser har ofte ikke tilstrækkelig Gennemslagskraft. Og dog hører man tit nok fra de Paa-rørende Ytringer som: »Han er en god Mand af Hjærte«; »han er ikke ond, men dum paa en Maade, tror alt gaar godt, til han sidder midt i en Smøre«.

Hypomanens Evne til følelsesmæssig Udsvingen lader ham ogsaa svinge sympatisk medfølelse med. Han vil gjerne være god mod Omgivelserne, lade dem »leve«, som han selv ønsker at leve, men hans Medfølelse ophører ofte med den udløsende Situation, efter Formlen »ude af Øje« osv. Han selv kommer alligevel først — eller f. Ex.

1) En af mine Patienter, hvis Hustru ved en lille Konfekt-Forretning saa nogenlunde kunde holde Nøden fra Hjemmet resp. underholde Manden, misrekommanderede Konens Forretning overfor hendes Kunder — med Anbefalen af »egne Fabrikata«, som selvfølgelig kun eksisterede paa Papiret.

hans Elskerinde: »Han har altid Penge nok tilovers for Elskerinden, kan ikke give hende Gaver nok, men til Hjemmet er der aldrig noget tilovers«, ytrede en forslidt Kone, der just havde maatte slide Huslejen sammen.

Det forjagede Tempo, det »patologiske Letsind«, præger Hypomanens hele Livsbane og Livsresultat med forhastede og barokke Handlinger, Skiften fra Stilling til Stilling¹⁾, en Livsbane ud og ind og op og ned, Plumpen fra den ene Letsindighed til den anden, let Gliden ind i et overvættets Alkoholbrug, der navnlig tidligere ofte endte i kronisk Alkoholisme, eller i erotisk-sexuelle Debaucher, ofte ret grovkornede. Eller hans Hvileløshed fører ham ud paa Rejser eller ind i en simpel, hensigtsløs Omflakken; enkelte Hypomaner, mest fra lavere sociale Lag, ender som Vagabonder (*Willmanns, Siefert*).

Hvad der imidlertid især bringer disse Individuer til at kæntre paa Livets Sejlads resp. fører dem ud over Lovens Grænser, er den før nævnte patologiske Letsindighed. De foruddiskonterer altfor let det »sikkert forventede Udbytte af deres mere eller mindre fantastiske Planer og Forehavender, mangler i høj Grad Overblik over det, de hovedkuls styrter sig ind i, stopper intet Øjeblik op i ædruelig Tøven overfor Resultatet, haaber fortrøstningsfuldt paa Succesen, det store Lod i Lotteriet og indser ikke, eller kun momentvis, det saa ofte kriminelle i deres Tagen-Forskud paa forventet Efterbevilling: »Gaar det galt, kan han nok indse sin Fiasco, men ikke hvori Fejlen ligger«, hedder det om en af mine Patienter. Og en anden, med adskillige Synder paa sin Samvittighed, svarede naivt: »Havde jeg tjent de Penge, saa var der jo ikke sket noget!« Denne »sangvinske Mindreværdighed« (*v. Deventer*) denne overoptimistiske Trækken Vexler paa Fremtiden faar dem til at rode sig ind i alskens uheldige »Forretningsdispositioner«, Plattenslagerier, Bedra-

¹⁾ En af mine Patienter havde paa 32 Aar sat 24 Forretninger overstyr!

gørier, falske Checkhistorier osv., og for mange bliver der Tale om en fremadskridende social Nedgang, gennem forskellige kriminelle Affærer og Straffe, en dérouté, der kan føre dem indenfor Fattiggaardens Mure, naar de ikke havner paa Sindssygehospitalet¹⁾.

Selv om den Hypomanes Paarørende snart opdager, at han er for højt gearet og hvert Øjeblik gaar over Gevind, kan det dog, netop fordi det drejer sig om en habituel Tilstand, et »Naturel«, være svært nok at faa dem overbeviste om dets sygelige Natur og faa dem til at gribe ind, inden der sker (flere) Ulykker. Og ogsaa Dommeren har naturligvis sine Tvivl i saa Henseende.

Det maa strax indrømmes, at der fra det »hypomane Temperament« som fra andre konstitutionelle Psykopatier er jævne Overgange til det saakaldte Normales Omraade.

Men i de blot lidt mere udtalte Tilfælde af habituel Hypomani vil vi dog som oftest være i Stand til at stille Diagnosen paa en sygelig Tilstand.

I Tilfælde med udtalt psykotiske Faser vil vi naturligvis ikke tøve med ogsaa at betegne den habituelle, intervallære Tilstand som »virkelig Sindssygdøm«. Anderledes, hvor vi alene har den habituelle Hypomani. Hvor denne dog er stærkere udtalt, svarende til det just opridsede Billede, har vi dog sikkert Lov til at sidestille den med »virkelig Sindssygdøm«. Ogsaa af praktisk-juridiske Grunde: Den blot nogenlunde stærke habituelle Hypomani gør sin Mand »strafuegnet«, upaavirkelig for Straf, hvad mine Erfaringer med disse, tit mange Gange straffede »Svindlere« har belært mig tilstrækkeligt om. Saadanne Patienter kan muligvis pacificeres

---

1) Ovenstaaende Skildring gaar først og fremmest paa den mandlige Hypoman. Hos Kvinder vil ofte en vis Produktivitet paa det erotisk-sexuelle Omraade præge Billedet, med energisk Koketteri, skiftende »Forlovelser« eller liaisons eller ganske hensynsløse og »skandaliserende« sexuelle Udskejelser, event. Gliden ud i Prostitutionen.

ved Behandling paa Sindssygehospital for lang Tid, maaske for hele Livet.

Overfor de lette og letteste Tilfælde, der glider over mod det Normale, maa vi være tilbageholdne i vort Skøn. Personlig tror jeg ikke saa forfærdelig meget paa Nyttens af Straf her; men netop fordi det er »lette«, maaske endda »quasi-fysiologiske« sjælelige Tilstande, vil vi tøve med at tale om »virkelig Sindssygdom« og indrømme Dommerens Muligheden for Paavirkelighed af Straf.

Den anden Hovedtype af patologiske Svindlere er baade retspsykiatrisk og rent psykopatologisk meget interessant:

2. Den mytomane Psykopat (den degenerative Fantast).

Typen er første Gang udførligere skildret af *Delbrueck* (1891) som »den patologiske Løgner«; Typens afgørende sjælelige Brist betegnede D. med det noget uhaandterlige Ord »Pseudologia phantastica«. Let forstaaeligt har derfor *Duprè's* Betegnelser »*Mytomanie*«, Mytomaner¹⁾ faaet langt lettere Indpas i den psykiatriske Terminologi, i hvert Fald i fransk- og engelsktalende Lande. *Birnbaum* taler om de »degenerative Fantaster«.

Den mytomane Psykopat, Mytomanen, har som de fleste andre Psykopattyper sine dybeste Forudsætninger i Nedarvningen; i hans Slægt findes ofte Sindssygdomme, Psykopatier, Selvmord, Alkoholisme, Kriminalitet osv., som det fremgaar af Litteraturens som ogsaa af mine egne Observationer²⁾. Om en af mine mindreaarige Mytomaner, hvis Fader selv var af Typen, hed det, at der »altid havde været en Løgner i Familien«.

Selv om Anlægget saaledes oftest er medfødt og kan træde

¹⁾ Af *μυθοζ* og *μανία*.

²⁾ Yderligere se mit Arb. »Sindssygdommenes Nedarvning«, Kbhvn 1929.

meget tydeligt frem allerede i Barndommen¹⁾, holder det sig dog andre Gange mere eller mindre latent, for først at »slaa igennem« f. Ex. ved Puberteten; herom mere senere. I det hele maa det fremhæves, at her, som hvor Talen er om andre psykopatiske Fremtoningspræg, spiller Kaa-rene en betydelig billeddannende og skæbnebestemmende Rolle²⁾

Mytomanens kliniske Billede bestemmes overvejende af de paagældende Individens abnormt virksomme og anarkisk luxurierende Indbildningskraft. Mytomanen naar aldrig ud over det normale Barns »age of fancy« (*Sully*); hans Fantasi, der har bevaret Barnefantasiens plastiske Tydelighed og Styrke, gaar hvert Øjeblik paa egen Haand, løber løbsk og voldtager ham. Bevidst, halvbevidst eller ubevidst, har han en uimodstaalig Tilbojelig-hed til Førfalskning af Virkeligheden.

Hovedaarsagen hertil er dels den abnorme Letvakt-hed, dels den mangelfulde associative Sammen-føjning (Forankring) af Mytomanens Forestillinger (Erin-dringsbilleder).

Mange Mytomaner har fra Barnsben meget svært ved at opleve, se og høre osv. »ædrueligt«. Indtrykkene vækker et Mylder af passende og upassende Associationer, der dels distraherer, saa selve Indtryksopsamlingen bliver for-kastet, mangelfuld, dels forskyder Indtrykket, Oplevelsen osv. ved Tilføjelse af Træk, der ikke har deres tilsva-rende i Virkeligheden. Vi faar her den illusionære Mis-tydning eller Forvanskning. Af det læste, set, horte, oplevede fastholdes især det, der »taler til« Mytomanens Fantasi (og Følelser, herom senere), det iøjnefaldende, pittoresque, sensationelle, osv. Mytomanens Fantasi digter

¹⁾ Illustrerende Sygehistorie i mit Arb. »Degenererede Børn«, Kbhvn. 1909, S. 183.

²⁾ Mytomanien ses vel nok oftere hos Kvinder end hos Mænd og fortrinsvis i den yngre Alder: omtrent Halvdelen af *Krapelins* Patienter var under 25 Aar.

om paa Virkeligheden. Moderen til en af mine mytomane Drenge udtrykte dette saaledes: »En Stol har for ham aldrig været en Stol, men en Hest eller noget lignende«. Og om en anden af mine unge Mytomaner hedder det: »Han vil gøre alt større og bedre, end det er i Virkeligheden; ser han een Hest, kommer han hjem og fortæller, at han har set ti«. — En ung kvindelig Mytoman beskrev mig denne Hang til Omdigten og fantastisk Udmalen saaledes: »Stod hun over for en eller anden Person, grebes hun af en Trang til at skildre sine Oplevelser »smukkere og interessantere« end de virkelig havde været« — »hun blev som to Personer, levede sig ganske ind i det«, — ganske ligegyldig for, om hendes Skrøner var letgennemskuelige eller ej.

Mytomanens Erindringskapital, der kun brudstykkevis eller forvansket afspejler Virkeligheden, giver ved den løse Sammenføjning af Erindringsbillederne rig Mulighed for talrige, mere eller mindre fantastiske og virkelighedsfjerne Nykombinationer. Og disse Fantasifostre møder ikke som hos det normale, »realistisk« indstillede Menneske Kontrollen og Bremsningen fra fastliggende, klare og virkelighedsafspejlende Erindringskomplekser. Sine fantastiske Nykombinationer oplever Mytomanen med samme Styrke, Tydelighedsgrad og »Oplevelhedsfølelse«, som var de virkelighedsafspejlende; Grænsen mellem Fantasi og Virkelighed flyder ud for ham. *Redlich's* Patient afslutter sin »Levnedsbeskrivelse« med den karakteriske Sætning: »hoffentlich habe ich, so wahr als möglich, alles erzählt«.

Mytomanens Erindringstroskab er da altid suspekt; han bliver hvert Øjeblik et Bytte for Erindringsillusionen eller Erindringshallucinationen, den ganske frie Fantasiproduktion.

En væsentlig Side af Mytomanens Sjæleliv er nu netop hans overvættede Trang til Dagdrømmeri, til at lade sig opsluge af sin Fantasi, enten denne saa er sat i Bevægelse udefra eller indefra, og til at lade disse Fantasiens

»opdigtede Kendsgerninger« træde i Stedet for Virkeligheden og bestemme hans Handlingsliv.

En Del Mytomaner lever deres egentlige Liv — dvs. det, som skænker dem, hvad Virkeligheden ofte nægter dem —, i deres Fantasis vevende Æventyr og Romaner¹⁾ »Alkymisten Fantasi« strør med gavmild Haand sit Guld ud over deres Drømme, og Virkelighedens barske Vind naar ikke ind i deres Fantasis Aladdinshule. Om flere af mine Mytomaner hed det, at de allerede som Børn helst legede alene; og med Aarene glider ikke faa af disse Mytomaner mere eller mindre langt bort fra Virkeligheden og ind i Fantasteriets »taagede graa«, kapsler sig af fra Omverdenen, autistiske og aandeligt isolerede fra Omgivelserne, levende et lykkeligt Liv i en Fantasiverden, som de kun nødigt lader sig lokke ud af²⁾.

Man taler i disse Tilfælde om »patologisk Dagdrømmeri« (*Heilbronner*), »les rêveurs morbides« (*Borel & Robin*). En ung Kone skildrede mig meget levende sine farverige Dagdrømme, hvori hun saa sig selv i »straalende Selskaber«, »pragtfulde Toiletter«, konverseret og kurtiseret af »skønne Herrer, »selv saa smuk« (hvad desværre ikke helt var Tilfældet med hende i Virkeligheden). I dette, som i de fleste andre Tilfælde, tegner Dagdrømmen sig klart som en »Ønskeopfyldelse i Fantasien«, en Flugt fra Virkelighedens Krav, ud fra virkelig eller indbildt »Undermaalerfølelse«, de lamme Ambitioners Genvej til Lyksalighed eller Stor-

¹⁾ One's real life is so often the life that one does not lead (*Oscar Wilde*).

²⁾ *Dromard* bruger Udtrykket »l'opium de la rêvasserie«. — Smlgn. *Agnes v. Krusenstjerna* »Tonys läroår« (Stockholm 1924, S. 324): »Det är det oansvarigas land, där alla hänsyn kastas, där drömmarna komma så nära, att vi tycka oss kunna gripa dem ... Mitt liv kan aldrig synas mig riktigt hopplöst .... jag kan ta et steg tillbaka .... och dimmorna och de böljande drömslöjorna svepa strax in mig och täppa till ögon och öron, så att jag icke mer plågas av den yttre världen«. (Udhævelserne af mig.)

hed. Og Drømmeriet tillader Mytomanen at sætte sig ud over Virkelighedens generende Kendsgerninger: I den omtalte Kvindes »straalende Selskaber« optraadte hendes Ægtemand aldrig¹⁾.

Retspsykiatrisk langt vigtigere end disse »daadløse Drømmere« er den aktive Mytoman, der stræber at omsætte sine Fantasterier, sin Fabuleren, sin Trang til Selvhævdelse, til at spille en Rolle, sin Forslugenhed paa Tilværelsens Solskin i Ord eller »Daad«, og som derfor hvert Øjeblik uhjælpeligt tørner mod Virkelighedens Prosa. Hans Erindringsutroskab, hans Fabuleren, hans talrige fantastiske Projekter, hans Ageren i forskellige »Roller« kommer ofte nok til — objektivt — at virke som Løgnagtighed, gemene Pralerier, Svindel eller Bedrageri o. lign.

I deres almindelige Adfærd er disse aktive Mytomaner væsentlig forskellige fra de passive Mytomaner. Og naar de saa ofte senere hen i Livet bliver en saa stor Skuffelse eller Sorg eller Skam for deres Paarørende, er Grunden ikke mindst den, at de fra deres tidligste Aar syntes at »love saa godt«, og at man først lidt efter lidt, belært af smertelige Erfaringer, opdager, hvilke golde Pragtblomster de i Virkeligheden er.

De imponerer jævnlige som kvikke, opvakte, fornøjelige, paafaldende »vaagne« overfor Omverdenen, tilsyneladende interesserede, videbegærlige, hurtigt »med«. Men en nøjere

1) At Drømmerierne saa ofte har en »erotisk-sexual« Farvning, er et simpelt Udslag af den menneskelige Natur. — Det skal strax fremhæves, at Dagdrømme ogsaa kan træffes hos Personer, der i øvrigt staar med begge Ben i Virkeligheden, som Forretningsfolk, Videnskabsmænd osv., men som blot — som Kompensation for en eller anden Brist i deres Livsresultat, for en eller anden Livsløgn — har deres lille private Fantasibelligdom, deres »chateaux en Espagne«, som de nu og da søger Tillflugt i, indtil momentant Tab af Kontakt med Virkeligheden (*Féré*). Endelig kan Hyperfantasien, »Bravaden«, »Praleriet« osv. være en normalpsykologisk Raceejendommelighed, som *Alphonse Daudet* saa ypperligt har skildret det i sin »Tartarin fra Tarascon« og sin »Nabob«.

Undersøgelse viser oftest, at »Videbegærligheden«, »Interessertheden« langt mere er en overfladisk Nysgerrighed, at deres Opmærksomhed i Virkeligheden er vanskelig koncentreret, let trættet, hurtigt slippende. Ogsaa at deres Opfattelse er forhastet, upaalidelig, partiel eller forvanskende indtil det næsten ukendelige. Deres Interesser er hurtigt fødte og lige saa hurtigt døde; Mytomanen er et »Øjeblikkets Barn«.

Vi har allerede i det foregaaende afledet disse Brist i de mere enkle, men for Sjælelivets Opbygning fundamentale sjælelige Virksomheder ud fra Mytomanens altfor frodige og vagabonderende Fantasi, og dér ogsaa fremhævet, hvorledes Hyperfantasien kompromitterer hans Erindring. Det samme gælder naturligvis hans aandelige Fordøjelse og det derpaa hvilende aandelige Selvarbejde. Dette er altid mangelfuldt mere eller mindre udvendigt, en løs, upersonlig Sammensvejsning uden den »personlige Note«, som man i Virkeligheden møder saa tidligt i det normale, velbegavede Barns sjælelige Ontogenese. Disse »livlige« Mytomaner tager oftest mærkelig lidt personlig Stilling til deres Oplevelser, man mærker ingen rigtig aandelig Modning eller virkelig sjælelig Opdragelse gennem Oplevelserne, de bliver ofte ved at være »Eftersnakkere«, kritikløst optagende Døgnets Meninger, i høj Grad suggestible overfor Paavirkninger fra Omgivelserne, som de er autosuggestible for deres Fantasis Produkter; herom mere senere.

Men allerede som Børn og end mere som Voxne evner de tit nok at dække over deres indre Hulhed og manglende sjælelige Dybde: De kan »snakke sig fra Tingene«, med en Ordstrøm eller med Floskler eller fantasifulde Skrøner dække over deres Mindreviden og manglende Forstaaen. De er jævnlig »slagfærdige«, kan allerede som Børn udvikle en hel Dialektik. Deres »livfulde« Fremstilling imponerer til den mindrevidende. De har fremfor alt ofte »Dristigheden«, lader sig ikke gaa paa, tynses ikke af deres Uvidenhed: »Han kan snakke med om alt muligt«, sagde

en Mor til mig — ikke uden en vis Stolthed! De fleste har desuden en vis Trang til at »snakke med«, naar deres Fantasi er sat i Bevægelse, til at brillere, vise sig aandfulde, interessante; de kan ofte virke i høj Grad »charmerende«. Denne »Snakkesalighed« er jævnlig noget af det første, Forældrene eller Omgivelserne faar Øjet op for, en Snakkesalighed, der — tidvis — kører løs uden Stands, som en snurrende Grammofonplade, automatisk; »ils s'enivrent, pour ainsi dire, en parlant«, hedder det hos den gamle franske Psykiater *Campagne*.

Deres Begavelse er gennemgaaende midt imellem, ikke sjældent dog under Middel. Noget direkte Forhold mellem Intelligensniveauet og deres Hyperfantasi er der ikke; det forekommer mig endda tvivlsomt, om Mytomanernes Fantasi virkelig er saa »rig«, som det synes: Selv den ellers meget ubegavede eller debile Mytoman kan producere meget fantastiske Historier; og det samme ses nu og da hos udtalt Aandssvage. Det er da maaske mere Løsheden i hans Forestillingsliv, der ligger bag Mytomanens Fantasiproduktioner.

Med den forstærkede Fantasi virksomhed hænger ogsaa sammen mange Mytomaners kunstneriske Talenter — Digten, Malen, Sang, Spillen Musikinstrumenter osv. Endnu mere deres Theaterinteresser, men faa af dem naar alligevel ret langt paa de skraa Brædder; en virkelig Uddannelse i et eller andet kunstnerisk Metier driver de færreste det til. Ikke faa har »Sprogtalent«, lærer hurtigt fremmede Sprog gennem Øret, men deres Syntax, deres Ortografi osv. vedbliver ofte at være primitiv.

En forbløffende Evne har de ofte til at tilegne sig en betydelig ydre pli, til ogsaa rent »udvortes« at spille deres Rolle, saa Omgivelserne i hvert Fald først senere aner Uraad. Ogsaa her hjælpes de af deres fantastisk-frodige Indlevelsessevne.

Den aktive Mytomans Forhold overfor Omgivelserne bliver først og fremmest kompromitteret ved hans Løgnagtighed, hans Svindlerier, osv.

Det er dog her allerøftest psykologisk at tale om »Løgnagtighed« osv. i Ordets almindelige Betydning. Den normale Løgn er en tilstøttet, bevidst Førfalskning af Kendsgerninger eller en ganske fri »Opfindelse« i en bestemt, egoistisk Hensigt. Mytomanens »Løgn« er »simply a lying, that is wholly disproportionate to any discernible end in view« (*Cyril Burt*). Den er uvilkaarlig, ubevidst, spontan, ofte uinteresseret indtil det paafaldende »upersonlige«, Udslag af en uimodstaaelig »prurit inventif« (*Dupré*)¹⁾. Mytomanens »Løgne«, hans Pralerier og Fabuleringen og fantastiske Projekter osv. faar derfor ofte Omgivelserne til at studse; man undres over det manglende egoistiske Motiv, over den forbløffende Færdighed og Naivitet, hvormed Skrønerne serveres: »Hun ser aldrig saa frejdig ud, som naar hun lyver«, sagde Moderen til en mytoman lille Pige til mig. Om en anden af mine Patienter hedder det: Han lyver sig fra alt, men paa en saa naiv Maade, at han giver sig den ene Bløttelse efter den anden«. Og en tredje af mine Mytomaner »blev rasende, naar Brodrene lo af hans Historier²⁾.

At Mytomaner ogsaa kan lyve bevidst, egoistisk, mere eller mindre udpenslet og udspekuleret, skal selvfølgelig ikke benægtes. Mytomanen holder jo af at vise sig, gøre sig interessant, er ofte selvglad og selvfølede, har endelig tit nok al Anledning til at søge Ly efter sine gale Streger i en Løgn. Begærighed, Hævnøerrighed, sideløbende moralske Defekter osv. kan selvsagt faa ham til at udnytte sin produktive Fantasi til f. Ex. ondsindede Denunciationer (mytomanes malignes, *Dupré*). Men her som f. Ex. ved den mytomane Simulation af Sygdom ser man ofte nok, at hvad der begynder som helt- eller halvbevidst Fantasipro-

¹⁾ Det samme gælder ikke sjældent for det normale Barn; som *H. Vogt* udtrykker det: »Dem Kinde scheidet sich die Welt nicht auf dem Wege von Wahrheit und Lüge, sondern auf dem Wege von Ernst und Spiel«.

²⁾ Smlgn. *Peer Gynt* ved Bryllupet.

duktion hurtigt tager Magten fra Patienten og bliver automatisk, en uimodstaaelig Autosuggestion, saa Mytomanen »bliver sin egen Nar« (*Dupré*¹⁾).

Dette automatiske i Mytomanens »Løgnagtighed« kan ikke nok som betones: »Jeg kan sætte mig for ikke at lyve, med ét saa er jeg lige oppe i det igen«, sagde en af mine Patienter²⁾. En anden udtalte: »I Øjeblikket tror jeg selv paa Historierne — de hjælper mig saa godt ud over Øjeblikkets Genvordigheder«. En tredje (Tilf. 7) fortalte: »As soon as I meet somebody socially higher than I, then I get that feeling, that demon feeling, a feeling, that I cannot define, that I want to be the man — or more«. *Borel & Robin* beskriver en ung Kvinde, der forlangte at Forældrene behandlede hende som »Dronning af Spanien«, og som til Lægerne udtalte: »Dans le fond, je savais bien que ce n'était pas vrai. J'étais comme un enfant qui joue à la poupée et qui sait bien que sa poupée n'est pas vivante, mais qui veut s'en persuader . . . . Cela m'amusaient, et puis peu à peu, cela fut malgré moi . . . . c'était un rêve que je vivais«³⁾.

Mytomanens fantastiske Produkter — det være sig »uskyl-dige« Dagdrømme, Pralerier, Skrøner, Projekter af mere eller mindre uvederhæftig Art til direkte Svindlerier osv. — vil alleroftest vise sig at være fødte af hans Følelisesliv, katatyme, hvad enten der saa er Tale om udefra eller indefra vakte Følelsesbevægelser. Mytomanens aabenbare

1) Smlgn. *Shakespeare*, *Tempest* I 2: » . . . made such a sinner of his memory, to credit his own lies«.

2) Ypperligt er denne automatiske Gliden ind i Fantasteriet fremstillet i *Peer Gynt*, i Scenen i III Akt, hvor *Peer* er ved at tømre sig Hus i Barskogen (Øksen synker; han ser frem for sig): »Gildt skal det bygges« osv.

3) Udhævelserne af mig. — Den asteniske Dagdrømmer *Salavin* i *Duhamel's* »Confessions de minuit« udtrykker Automatismen godt i Ordene: »Souvent je suis en plein travail . . . et, tout à coup, crac, j'ai à peine le temps de sentir que mon âme change d'allure et me voilà dans une autre vie«.

eller dulgte Ønsker, hans Idealer, hans virkelighedssky Stræben, hans »Stormandstrang« osv. lever sig ud i hans Ord, hans Fabuleringen, hans Dagdrømme eller hans øre Projekter og Foregøglinger for ham selv som for andre. Skuffelsen asparerer han med nye Drømme, nye Projekter; hans uovervindelige Optimisme lader ham se straalende Fremtidsperspektiver og med største Lethed sætte hen over Virkelighedens Forhindringer. Han har en usvigelig Tro paa sin Lykkestjerne, paa, at der, som Mr. *Micauber* udtrykker det, »vil vise sig noget i Kulfaget«. Om en af mine Patienter sagde Moderen: »Han tror altid, at der skal flyve stegte Duer ind i Munden paa ham, at alt vil blive saa storartet. Han regner altid med store Tal«.

Mytomanens Fantasi sættes i høj Grad i Svingninger ved udefra kommende Indtryk, ved Heterosuggestioner. En »Antydning«, et halvt Løfte o. lign. bliver for ham let til en bombefast Forvisning en f. Ex. en glimrende Fremtidsstilling, paa hvilken han omgaaende trækker Veksler, ofte i Ordets bogstaveligste Betydning. Hører eller læser han om noget stort og straalende og fornemt, giver det ham let Idéen til en ny fantastisk Roman, til en indbildt Drømmetilværelse med mere eller mindre uheldige uadgaende Handlinger. Hans abnorme Evne til Medsvingen, til fantastisk Indføling i Situationer, virkelige eller fiktive, i forskellige menneskelige Skikkelser muliggør hans Digten sig ind i disse forskellige »Roller«¹⁾. *Bonhoeffer* taler om mange Degenereredes »Labilität des Persönlichkeitsbewusstseins«. Oftere faar man det Indtryk, at Mytomanen overhovedet ikke har nogen »Personlighedsbevidsthed«, men at han Livet igennem lever i en fortsat Række »Roller« og egentlig aldrig er helt sikker paa, hvem han egentlig er²⁾.

1) En af *Stemmermann's* Patienter fik Idéen til sin Rolle som »Søkaptajn« fra Adressebogen.

2) Smlgn. de skønne Ord i *Peer Gynt* (Akt V.): »Du dejlige Sol, du har sløset med — dine lysende Stænk i en folketom Hytte . . . Ejeren, siger de, var aldrig hjemme«.

Saaledes forstaar vi ogsaa den Lethed, hvormed dør ofte kommer udstrakte tilbagegribende Erindringsforfalskninger med »Afstanningsdelir«, saa Mytomanen optræder som underskudt Greve- eller Kongebarn, præsumptiv Arving til uhyre Formuer osv.

Letforstaaeliger det overordentlig ofte den lystbetonede, ude- eller indefra stammende Følelse, der sætter Mytomanens Fantasi i Virksomhed; men, som alt nævnt, kan den ulystbetonede Følelæssvingning faa samme Virkning, udløsende en Flugt bort fra Virkeligheden, en Undvigen denne gennem Dagdrømmen eller andre Fantasifostre.

Temaet, det indefra eller udefra fødte, kommer snart direkte, utilhyllet, let gennemskueligt frem i Mytomanens Drømme og fantastiske Projekter osv.; andre Gange mere »maskeret«, som vi ser det ved f. Ex. de psykogene Delirier.

Mytomanens sjælelige Totaludrustning, hans Fantasirigdom, Følelæssstyrke, Intelligensgrad, Tilgængelighed for ydre Suggestioner, Arten af hans »Komplexer« vil naturligvis blive afgørende for Righoldigheden af hans fantastiske Produktioner: Mere kortlivede »Indfald«, »Smaanoveller«, mere stabile, maaske aarsvarige »Romaner«.

Hos Børn er Mytomanien tit ret spagfærdig: En af mine Smaapiger pralede med, at hendes Fader brugte saa megen Brillantine til Haaret, at »hele Sengen lugtede«, og at Moderen »havde slidt 4 Ris op paa hende«.

En 21-aarig, ugift Kontordame havde været mytoman fra 15. Aar; vistnok stærkest paa Menstruationstiderne.

Hendes Drøm gik for en stor Del i Retning af at blive Skuespillerinde, foruden paa anden Fornemhed. Hun fabulerede livligt om en Ansættelse ved Filmen, rendte meget i Teatret, »indstuderede« Roller, læste mange Romaner, fortalte at hun var Datter af Professor R., at hendes Moder var Skuespillerinde X, at hun selv skulde forloves og giftes, bildte Moderen ind, at hun havde udmærkede Pladser, medens hun i Virkeligheden ingen havde, men om Morgenen gik fra Hjemmet for at flakke om paa Gaderne, til »Kontortiden« var forbi. I en tidligere Plads havde hun en Dag fortalt, at Moderen var død, og havde lejet hendes

Lejlighed ud til en Kammerat paa Kontoret, m. m. m. »Men hun fortæller saa troværdigt«, sagde Moderen.

Senere begyndte hun at besøge Magasinerne, med store Varebestillinger, udgivende sig for Professor R.'s Datter, men søgte ikke at faa noget ud af sine »Bestillinger«.

Mytomanens Grundstemning præges ofte af den samme »Farveskift«, som særtegner hans Forestillingsliv; han er ofte meget stemningslabil. Til Tider euforisk, lystseende, »oppe«, lader han sig let slaa ned, for lige saa hurtigt at svinge op igen. »Han kan gaa en Dag og være saa sort og saa med ét bliver han glad og synger og ler af alt«, hed det om en af mine Patienter. Denne Stemningsuligevægtighed er dels reaktiv. Mytomanen er ogsaa i denne Henseende et »Produkt af Hændelsen«; han svinger med Omgivelserne, let bedrovet med sine Medmennesker, men navnlig let glad med dem, hurtigt begejstret for deres Ideer, for en »Sag«, navnlig naar han har underkastet den en større eller mindre Omredaktion i sin Fantasi.

Men hans Stemningsudsving er ogsaa i høj Grad endogent betingede. Hans Følelsesliv og hans Fantasiliv indgaar i en højst uheldig *circulus vitiosus*. Hos mange Mytomaner er der i det hele ingen dominerende Grundstemning, men alene vexlende Følelsesudsving: »Han har intet Følelsesliv, kun Stemninger«, var det Udtryk, som en Kone engang brugte om sin mytomane Mand. Tit formaar Mytomanens Fantasi at gejle hans Følelser langt stærkere op, end den reelle Oplevelse, der endda kan lade ham næsten kold, i hvert Fald til han faar den transponeret for sin Fantasi. Derimod evner han i høj Grad at svælge i tilfantaserede »Følelser«, at tale eller drømme sig rørt, begejstret osv., saa han tit gør Indtryk af Følelsesforlorenhed¹⁾.

En hyppig Form for reaktiv Stemningsudsving er de

¹⁾ En af mine Mytomaner, der havde plyndret Forældrene til Skjorten, brølede med dybt rørt Smørtenor og Taarer i Øjnene religiøse og Kærlighedssange til Klaveret herinde.

depressive, sjældnere efter virkelige Sorger, som Mytomanen har en misundelsesværdig Evne til hurtig at affinde sig med, hyppigere, naar hans Luftkasteller ramler sammen eller Tampen paa anden Maade brænder. Han kan saa ganske tabe Hovedet, give sig over som et Barn i taarestrømmende, halvsentimental, dygtig selvynkende Jamren, med Løfter om Bod og Bedring, med sort »Livslede«, Selvmordstanker, dystre Trudsel om eller melodramatisk arrangerede Selvmordsforsøg, i Reglen med lykkelig Udgang. Aftenen derpaa er saa det hele glemt igen, og han er — som en af mine Patienter — den muntreste blandt de muntre ved Bedstemoderens Fødselsdagsgilde. — Andre Gange gør Mytomanen sig usynlig, paa mere eller mindre lange Eskapader, som ofte bliver hans sædvanemæssige Svar paa Modgang. Det er allerhyppigst »mnestiske fugues«, uden virkelig Bevidstomtaagning, med noget summarisk Erindring, men uden virkelig (lakunær) Amnesi.

Den aktive Mytomans Handlingsliv og hele Livsresultat bliver et adækvat Udtryk for hans sjælelige Brist. »Han har altid været usand og levende i Fantasien, har forsøgt alle mulige Ting, som bare endte med Forvirring og Ulykker. Hele hans Liv har været én Løgn og Sorg for hans Nærmeste; men han tror alt selv, hvad den stakkels Hjerne oplinder«, hedder det i en ulykkelig Moders Brev til mig.

I Mytomanen er der ingen »Grundighed«, han kan ikke »kaste Anker«, naar han naar til Skelsaar og Alder. »Han mangler de almindelige Betingelser for at blive en Borger i Samfundet; han bliver en Bohème«, sagde en Moder om sin Son. Der paakommer ham alt for ofte en stærk, pladskiftende Uro, han trænger hyppig til Forandring, løber Gang paa Gang efter sin Fantasis Lygtemænd, har tusinde dødfødte Fremtidsplaner og gigantiske Flyvegriller, men er ikke Beslutningens eller det maalbevidste og udholdende Arbejdes Mand, ynder i høj Grad at opsætte, udskyde, »afvente«, har sin meste Energi paa Læben. Han er ikke

»solvent« overfor Livets Krav. Han har ikke Evner til Selvføring, er holdningsløs og retningskiftende i al sin Færd. »Han mangler Pligt og Ansvarsfølelse, har altid nok af Fordringer til andre, vil altid have til givende, men har aldrig forstaaet, at han skulde gøre noget«, sagde Hustruen til en af mine Patienter. Han er ofte tillige doven, nøjes med en Similibeskæftigelse, som Hjalmar Ekdal i »Vildanden«, og lever i Virkeligheden som Snylter, som Drone i Kuben. Overalt og altid har han en misundelsesværdig Evne til at »skyde Kravet fra sig«; han er det modsatte af »kontant«, har et rigt Forraad af Undskyldninger, Udflugter, Fraser, Løgne eller især Anvisninger paa Fremtiden¹).

Han er i Virkeligheden ofte et stort Stykke af en Egoist, med Appetit paa Livet, først og fremmest tænkende paa sig selv, maaske ikke direkte tilsidesættende altruistiske Hensyn, men saare let glemmende dem eller indlødende ogsaa den Slags Krav med fagre Ord og Løfter. Hans Altruisme er i hvert Fald jævnlig mere episodisk, indfaldsmæssig, Udtryk for hans momentane Rørthed, eller et Udslag af hans let vakte Forfængelighed og Trang til at give Partiet som Grand-seigneur eller Velgører. Men som oftest er det ogsaa her Skillemønt han betaler med. »Han har altid nok af store Ord og varme Tanker, saa man skulde tro, han var det bedste Menneske i Verden; men hjemme har vi aldrig mærket noget til hans Hjærtevarme eller Goddædighed«.

Hans moralske Renlighedssans er sjælden videre udviklet, ogsaa her kan han »snakke sig fra« Tingene, kaste et forskønnende Slør over sine smaa eller store Sjofelheder, sine Plattenslagerier, sin hensynsløse Udbyttten af Kone eller andre Paarørende. Han bukker let under for sin Livsappetit, for sin letsindige Optimisme, sin Tro paa, at »det nok klares«, »senere«, »paa en eller anden Maade«. Han gaar blot ud paa at faa det til at »rulle« i Nuet.

¹) Smlgn. Peer Gynts »Bare vent til jeg faar gjort — noget — noget rigtig stort!«

Efter det foregaaende kan det ikke undre, at Mytomanen, med hans øre Ambitioner og misforstaaede Selvfølelse, hans mangelfulde Pligtfølelse og moralske Holdningsløshed, hans patologiske Letsindighed og fantastiske Projektmageri og Trang til at spille en Rolle, tit nok, efter Aars omtumlede Sejlads paa Livets Hav, ender i Skibbrudet. Vi genfinder ham paa Samfundets Overdrev, i Vagabondernes Hær, paa Sindssygehospitalet, nu og da paa Udvandrerens Dæk¹). Men desværre ofte ogsaa foran Dommerens Skranke: Der er maaske Tale om Kasseangel, en eller flere falske Vexler, Hotelbedragerier, bedrageriske Forretningsdispositioner af forskellig Art osv. osv., kort sagt Svindlerier, hvis Omfang, Art og Farlighed varierer efter den mytomane Fantasis Vingefang — og Omgivelsernes Godtroenhed eller mere eller mindre bevidste Udnyttelse af Mytomanen.

Et uhyggeligt stort Antal Mytomaner kommer i Konflikt med Loven; af *Kraepelin's* Patienter var de 76—78 % straffede, én endda 76 Gange; en anden havde faaet Tid til at begaa 500 ensartede Bedragerier²). Ti det er karakteristisk for den mytomane Svindler, at han næsten altid er Recidivist og i Reglen med homologt Recidiv.

Naar den mytomane Svindler saa længe — og ofte saa grundigt — kan dupere sine Medmennesker, ligger det ikke alene i hans personlig-»charmerende« Egenskaber og i hans Fantasis betagende Rigdom, men ogsaa i den mærkværdige flair, hvormed han kan opsøge sine Ofre, snart udnyttende deres Lettroenhed eller Uvidenhed, snart deres Snobberi, snart deres Pengebegær osv. En af mine Mytomaner havde saaledes blanket en skikkelig, alderdomssløvet Urte-

¹) Som Regel vender han dog prompte tilbage fra Fremtidens Land til de hjemlige Kødgryder.

²) Hertil dog at erindre, at det ved et saadant Klinikmateriale drejer sig om et ret ensidigt Udvalg.

kræmmer af for alle hans Sparepenge — til Fordel for et *perpetuum mobile*-Projekt¹⁾.

Den mytomane Svindlers Repertoire er meget omfattende: De mere spagfærdige Smaabedragerier og Smaasvindlerier, fra Haanden og i Munden, de større »Forretningsforetagender«, Kommissionsforretninger, Forsikrings-selskaber, »Verdensfirmaer« af mere eller mindre grandios Omfang o. l. Eller »filantropiske« Sammenslutninger, hvis Profit gaar i Mytomanens egen Lomme. Endnu oftere lever Mytomanen højt paa en eller anden af sine »Roller«, som underskudt Grevebarn, Generalson, mere eller mindre ægtefødt Descendent fra regerende eller afsatte Fyrstehuse, præsumptiv Arving til store Formuer osv. Eller han optræder som udenlandsk Baron eller Pengefyrste eller »Opfinder«, »Prof., Dr. jur.«, Læge, maaske som »Opdagelsesrejsende« el. lign. *Longard's Patient* svindledede sig gennem forskellige Klostre som »Munk« — »han havde en Længsel efter Klosterlivet«. *Wendt's Patient* studerede som Greve ved forskellige tyske Universiteter. Enkelte mytomane Kvinder svindler i Mandsdragt; nu og da synes der at være Tale om pervers Sexualitet resp. Transvestitisme (Førklædningstrang). Dog, de mere »farveprægtige« Former af mytoman Svindel bliver sjældnere, mere episodiske; Mdm. *Humbert* tilhører allerede Historien, og en Type som *Cagliostro* vilde vel være utænkelig i vor Tid. Derimod tilhører den mytomane Ægteskabssvindler alle Tider; blandt sine øvrige fantasiprægede Egenskaber har Mytomanen ogsaa tit en betydelig »erotisk Genialitet«; og med

1) *Risch* fortæller meget morsomt, hvorledes en af hans mytomane Svindlere — efter Afsløringen — alligevel imponerede sine Ofre, som besøgte ham paa Hospitalet: »Achtungsvoll nahmen sie seine Ratschläge in Empfang. Man hatte den Eindruck, dass sie sich, wenn er wieder käme, zum zweitemal dupieren lassen würden«.

hele sin élan er han velegnet til ogsaa at bedaae Kvinderne, i hvert Fald af en vis Type¹⁾).

I min egen Kasuistik indgaar væsentlig Typer af »mindre Format«.

Den følgende Patient er derimod mere af »Verdensformat«, har mere Duften af den kosmopolitiske, »dramatiske« Svindler.

Det var en 32-aarig »Ingenieur«, paa Afdl. i 1906, arresteret for en Række Svindlerier i en af vore Provinsbyer: Omfattende Hotelbedragerier og Besvigelser mod de Handlende, bl. a. med falske Checks.

Farfader, Fætter paa fædre Side sindssyge.

Født i Holland, velhavende Hjem; daarlig i Skolen (doven?), Sprogtalent, beleven-charmerende Væsen. Meget skiftende Livsstillinger: Plantagebestyrer paa Java, »Maskiningenieur« og Operasanger i Amerika, foruden hans rent mytomane Livsstillinger (se senere). Talrige, ret ensartede Svindelaffærer i forskellige Lande, straffet i Amerika, frifundet paa Grund af Utilregnelighed i Tyskland.

Fra 15. Aar har han vist uheldigt sjæleligt Præg: Meget »løgnagtig«, kunde ikke fortælle de simpleste Ting uden at lave om paa dem, besmykke dem: »Jeg kunde starte med den bedste Hensigt af Verden, men et Øjeblik efter var jeg midt inde i det«, sagde han selv. Pralerier, fantastiske Fremtidsdrømme, ingen Energi, blot »Snakken« om Projekterne, aldrig holde paa Penge, tidlig kolossal Gæld.

Den rent svindleriske Del af hans Livsbane tegner sig faseagtigt. Periodevis kunde han arbejde ganske flinkt og stadigt og være ret ædruelig i sit hele Væsen. Men saa begynder han at gaa Amok, faar »Storhedsvanvid«, opgiver sin Stilling, »der venter ham en langt mere glimrende«, bliver geskæftig, snakkende, overvættes pralende, fuld af de mest løbske Planer, begynder — mod Sædvane — at drikke stærkt og starter saa paa sine Rejser, der har fort ham gennem store Dele af Nordamerika og talrige europæiske Lande. Han optræder under en eller anden fornem

¹⁾ Ved min Undersøgelse af et Par mandlige Kvaksalvere har jeg faaet det Indtryk, at en mytoman Komponent var medvirkende: Trangen til at optræde som Læge; den ene var mislykket medicinsk Kandidat; begge læste de og »gjorde Optegnelser« fra medicinske Tidsskrifter eller af populære Lægebøger.

Titel, kalder sig ved den fornemme Del af sit Dobbeltnavn (von S...), lever paa en meget stor Fod i de eleganteste Hoteller, bestiller Masser af Beklædningsgenstande, Smykker osv. hos de Handlende, betaler med falske Checks, slaar Penge, hvor det er ham muligt, forsvinder fra Hotellerne uden at betale, osv. Under denne Grandseigneur-Tilværelse ynder han at insinuere sig hos fornemme Personer, giver Knippelmiddage for dem, vil sidste Gang i N. have inviteret Ministre og kongelige Prinser, er ogsaa paa andre Maader overordentlig gavmild overfor sine Omgivelser.

Om en mytoman Fase skal sættes ind, synes ofte at afhænge af, om en eller anden ydre Oplevelse sætter hans Fantasi i Svingninger. Om det sidste Anfald, der begyndte i New York Novbr. 1905, forklarede han selv spontant følgende: »Sometimes, I get tired of my work. If I don't meet anybody who is socially higher than I, then all rests well. As soon as I meet somebody socially higher than I, than I get that feeling, that demon feeling, a feeling that I cannot define, that I want to be the man — or more«. Ved denne Lejlighed¹⁾ mødte han en Baron, introducerede sig selv som Baron — »and then started the phantasies«. Han opgav sin Plads, »because people knew about his real position«. Han slog om sig med Penge, bestilte Varer paa Kredit, trakterede tilhøjre og tilvenstre, fordi han vilde vise Folk, at han var Baron, uden Hensyn til Midlerne. Efterhaanden gaar alt i ét for ham: »I really believe in my own lies; I don't realise the danger«.

Hans Anfald plejer at afsluttes, naar han f. Ex. i nogen Tid ikke har haft Lejlighed til at møde de paagældende fornemme Personer, eller naar han har faaet en Nats rolig Søvn; han vil saa vaagne op helt »klar«, føler Trang til at redressere, vil hver Gang af sig selv være gaet til Politiet, »trænger til at tale ud som et lille Barn«. Ogsaa denne Gang tilstod han strax sine Meritter. Erindringen for det under Anfaldet passerede er i det højeste defekt med Hensyn til Detailler.

Foruden disse Anfald ogsaa — siden 15. Aar — hysteriske (»affektepileptiske«) Krampeanfald.

Differentialdiagnosen overfor den normale Svindler kan volde ikke ringe Vanskelighed. Her maa vi først huske, at Mytomanien næsten aldrig er det eneste psykopatiske Træk hos disse Individuer. Mytomanen maa ses i

¹⁾ Ikke uden Betydning er det maaske, at han paa Grund af et Benbrud i nogen Tid havde været henvist til Sengens Ensomhed og Fantasier.

hele sin biologiske Særart, med sine arvemæssige Forudsætninger, sine ejendommelige biologiske Svingninger, Arten af sin fantastiske Produktivitet osv., før man tør hævde hans sygelige Betingethed. Ogsaa i hans kriminelle Adfærd vil han oftest adskille sig haandgribeligt fra den normale (amoraliske) Svindler. Mytomanen »improviserer« for meget til ret længe at kunne holde den gaaende; hans løbske, stadig følelsesledede Fantasi lokker ham altfor ofte ud i det uoverlagte, barnligt-ufordseende, naivt-optimistiske, han løber sur i sine egne »Projekter«, hans Svindlerier bliver »usystematiserede« indtil det konfuse. Han forbløffer ved den »Aabenhed«, hvormed han svindler og undlader at tage selv de simpleste Forsigtighedshensyn. Hans »Plattenslagerier« bliver let et Orgie af Løgne, selvmodsigende, selvødelæggende. Mange af hans Handlinger virker ganske »uforstaaelige« ved deres tilsyneladende Mangel paa fornuftigt resp. »egoistisk« Motiv, som en misforstaaet beau geste: En af *Hennebergs* Patienter vilde købe 10,000 Teaterbilletter til gratis Uddeling til Berlins Befolkning. Det forstaaes derfor let, at den mytomane Psykopats svindleriske Foretagender saa ofte kun har en kort Levetid, Dage, Uger, sjældnere Maaneder; saa slaar Lovens Arm ned paa ham. Mytomanen improviserer og røber sig; den normale, bevidste Svindler er paa sin Post (*Stemermann*). Han har ikke alene en virkelig Opfindsomhed og Kombinationsevne, men han er klar over sit Maal og sine Midler, forudser, afpasser sin Handlen efter »Konjunkturerne«, husker sine egne Ideer og Planer, er »Realist« med Sans for Kendsgerninger, med gode Nerver overfor den kritiske Situation, med tilstrækkelig Hensynsløshed og Jærnvilje til at kunne gennemføre Svindlerierne gennem Aar eller Aartier. Ogsaa han har naturligvis sin »Fantasi«, sin »Grossmannsucht«, men tojlet, hans køligtegoistiske Forstands Tjener. Og han er ofte selverkendende til det kyniske.

At der kan tænkes Overgange, har vi alt antydnet i det

foregaaende, og er jo ikke andet end, hvad vi ved fra andre Psykopattyper. I de konkrete Tilfælde gælder det da for os om, hverken at dække en normal, samvittighedsløs Svindler med en hasarderet Diagnose, men paa den anden Side heller ikke at overse den sjælelige Abnormitet, som kan ligge bag »Svindleriet«.

De strafmæssige Konsekvenser af vor Diagnose: »mytoman Svindler« maa selvsagt blive forskellige. Hvor vi væsentlig har at gøre med en mere ensformig Grundtilstand, vil Dommeren næppe i første Omgang give Slip paa Straffen; og efter disse Individets øvrige Paa-virkelighed vilde det ogsaa være vovet at hævde, at de generelt er uegnede til Straf. Ved stadig Recidiveren vil man vel opgive Straf som haablos og gaa til en »Forvaring« under en eller anden Form og for længere Tid.

Som Regel tør vi naturligvis ikke stemple Mytomanen som »egentlig sindssyg« i Lovens Forstand. Men visse af disse Individets fantastiske Eruptionsfaser tegner sig dog saa markante, med et saadant Præg af sjælelig »Automatisme«, af et *délire d'imagination* (*Duprè*), at jeg i visse Tilfælde ikke vilde betænke mig paa at side-stille dem med andre Former af »forbigaaende Sindssygdом«; jeg minder her om »Ingenieuren«.

[Litteratur se Ugeskr. f. Læger 1930 Nr. 2, 5, 6.]
